

Ki a ballonkabátos férfi?

A történész szerint nem, a filmesek szerint Gábor Pál van a képen – Értelmiségiek Szabó István mellett

Vihart kavart az *ÉS* legutóbbi száma, amely fényt derített Szabó István ügynökmúltjára. Az Oscar-díjas filmrendező szombati számunkban elismerte, ügynök volt, amit azért vállalt, hogy megmentse a biztos haláltól Gábor Pált, aki 1956-ban dokumentálhatóan részt vett a budapesti pártbizottság ostromában. A filmrészletről vitatkoznak, a szellemi élet száz képviselője kiállt Szabó mellett.

Munkatársainktól

Szabó István Oscar-díjas filmrendező nyilatkozott szombati számunkban szervezésének körül-

ményeiről. Mint elmondta, azért vállalta a megbízást, mert így akarta – főiskolai társai, barátai, Gyöngyössy Imre és maga Gábor Pál segítségével – megmenteni Gábor Pál életét, aki fegyverrel részt vett a budapesti pártbizottság épületének ostromában. Mint elmondta, bizonyítéka is van arra, hogy filmrendező hallgatótársa komolyan veszélyeztetett helyzetben volt, hiszen egy egykori híradófelvételen fehér ballonkabátban, géppisztollyal felismerhető Gábor Pál. E híradófilmből közöltünk két kockát is az interjú mellett.

Mindezzel kapcsolatban megke- resett bennünket **Eörsi László** tör-

ténész, aki a következőket nyilatkozta:

– A szombati Népszabadságban közölt két felvételen a fehér ballonkabátos férfi nem Gábor Pál, hanem a 21 éves Marsányi László műanyag-feldolgozó, a Hársfa utcai felkelőcsoport rájparancsnoka. Róla annyit tudni, hogy érettségizett, a Dohány utcában lakott, és a forradalom után nyugatra menekült, ahol nyoma veszett. További sorsáról nem tudunk. Ő vezette a Hársfa utcaiakat a budapesti pártbizottság székházához. A filmrészletből közölt képek október 30-án készültek, amikor a felkelők már befejezték a pártház ostromát, és a védőket – a

képen éppen Molnár László pártfunkcionáriust, később Tóth József pártfunkcionáriust – kihurcolták az épületből. (Mindketten túléltek a forradalmat.)

Ebből a felkelőcsoportból többen bíróság elé kerültek a forradalom bukása után. A Galgóczi Zoltán és társai perben – perszám: BFL 8068/1958 – első fokon Tucsek Gusztáv, másodfokon pedig Borbély János bíró ítélték – 1958. szeptember 4-én, illetve november 25-én –, s nyolc vádlottból mind a két ítéletben hetet halállal sújtottak, amit 1958. november 28-án végre is hajtottak.

Ki... folytatás az 5. oldalon

Ki a ballonkabátos férfi?

Eörsi László: Nem Gábor Pál van a képen – A filmesek állítják: ő

Két kép a Köztársaság téri párház ostromát megörökítő korabeli híradóból, a fehér ballonos férfival

Folytatás az 1. oldalról

Nem akarok rosszat tenni Szabó Istvánnak, de a történeti tisztesség megköveteli tőlem, hogy ezt elmondjam. Mint ahogy azt is: a későbbiek ismeretében nem tudom elképzelni, hogy valakit, aki részt vett a párház ostromában, és ennyire felismerhető, azonosítható egy híradórészleten – adott esetben akár Gábor Pált –, futni hagyták volna a hatóságok.

Eörsi László történetessel elmentében Szabó István és Gábor Pál egykori osztálytársai, Rózsa János és Kézdi-Kovács Zsolt, sőt tegnap a Nap-kele műsorában Mészáros Márta és Jancsó Miklós is megerősítette: a rendezőt látják a híradófelvételen. Marx József (Jancsó és Szabó monográfusa) pedig, aki Gábor több filmjének készítésében is közreműködött, közölte: neki a rendező el is mondta a történetet – még a 70-es években.

Rózsa szerint mindannyian tudták, tudják, hogy Gábor Pál ott volt a Köztársaság téren, felismerték őt a híradórészleten. Kézdi-Kovács pedig közölte: „Még soha nem beszéltem róla, de most elmondom: nem sokkal a párház ostroma előtt, a Nagykörúton találkoztam Gábor Pál-

lal. Elmondta, hogy éppen fegyverért megy. Vele volt egy barátja, akinek a nevét is tudom. Idővel az egyik legjelentősebb magyar könyvtár igazgatója lett. Később a filmen is azonnal felismertük jellegzetes mozgásáról. Ma már azt sem kell titkolni, hogy amikor *Keleti Márton* megrendezte a *Tegnap* című, az eseményeket először ellenforradalomként bemutató filmet, a mi osztályunk kapta a feladatot, hogy a filmhez felhasznált dokumentumfilmeket összeállítsuk. Az osztálytársaim ekkor azt is megtették, hogy az őt mutató kockákat kivágták.”

Mészáros Márta és Jancsó Miklós, akikről – az *Élet és Irodalom*ban megjelent, Gervai András által írt cikk szerint – Szabó István jelentett, szintén felismerték egykori kollégájukat. Amikor a Nap-kele vasárnapi adásában levetítette az ügyben kulcsdokumentumnak számító, 1956. október 30-án rögzített jelenetet, Jancsó így reagált: „Tudtunk róla, hogy ez volt, és tudtunk róla, hogy meg kellett valahogy menteni. De hogy a megmentésbe valaki így megy bele, az István így vállalja föl ezt, az sem semmi. Hogy lehet ezt végigcsinálni?” Jancsó

azt is hozzátette, hogy Gábor Pál állandóan szorongott.

Mészáros Márta felidézte, hogy Gábor Pál egyszer *Jan Nowickivel* forgatott a lengyelországi szükségállapot idején, és akkor lengyel kollégájának elmesélte az ő '56-os történetét. A rendező szerint, ami eddig nyilvánossá lett, és Szabó István róla és Jancsóról írt, azok köztudottak voltak. Ebből, és Marx József szavaiból az derül ki, hogy a veszély elmúltával Gábor Pál időnként elmesélte, mi történt vele. Olaszországban dolgoztak együtt, amikor Gábor tudatta vele, hogy 1956 után az osztálytársai húzták ki a slamasztikából, de azt a stúdióvezető-dramaturg sem tudta, hogy a csapat ezt így oldotta meg.

Ugyancsak a Nap-kele-tében *Gerő András* történész hiányosnak nevezte az ÉS-ben megjelent dokumentum-riportot, mert sem a beszervezés, sem az elbocsátás körülményei nem szerepelnek benne.

Szabó Éva színművésznő, Gábor Pál özvegye nem kívánta kommentálni sem a filmet, sem az ügynöki múltat. Mindössze ennyit mondott: „Nagyon tiszteltem Gábor Pál emléket és Szabó Istvánt is.”